

DOI: 10.26693/jmbs05.05.364

УДК 796.333.7[325.456:005.332.4

Хіменес Х. Р.¹, Бріскін Ю. А.¹, Пітин М. П.¹,Глухов І. Г.², Дробот К. В.²

МОНОПОЛІЯ ТА КОНКУРЕНЦІЯ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ФУТБОЛІ В ІСТОРІЇ ТА СУЧАСНОСТІ

¹Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, Україна

²Херсонський державний університет, Україна

kh.khimenes@gmail.com

National Football League упродовж свого існування вела достатньо жорстку політику щодо своїх конкурентів на футбольному ринку. Водночас, в історії розвитку американського футболу все ж простежуються спроби організувати конкуруючі структури, які були більш чи менш успішними.

Мета дослідження – виявити особливості утворення організацій американського футболу у Північній Америці в різні часові проміжки, фактори їх успіхів та невдач.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення даних; теоретична інтерпретація та пояснення; аналіз документальних матеріалів.

Виявлено, що упродовж становлення та розвитку американського футболу на території США, окрім самої National Football League ще шість організацій намагалися створювати їй конкуренцію в той чи інший час. Серед них: All-American Football Conference, American Football League, World Football League, United State Football League, Xtreme Football League, Alliance of American Football. Більшість новостворених ліг не витримували безкомпромісної фінансової боротьби за висококласних спортсменів, проте створені у XXI столітті XFL та AAF зазнали поразки через застережні заходи під час пандемії COVID-19 і відповідно скасовані ігрові сезони.

Ключовими факторами утворення організацій, які прагнули розвивати американський футбол на території США (окрім National Football League) були: зростання популярності виду спорту; велика кількість спортсменів, які прагнули розвиватися у цьому виді спорту; поява ентузіастів зі значними фінансовими ресурсами, які прагнули вкладати їх у футбольні проекти; технологічний прогрес, зокрема у футболі. Проте жодна з них не утримувалася довго у футбольному бізнесі і програвала конкуренцію National Football League. Причинами цього було: неналежне розподілення фінансових ресурсів в середині ліг; невиправдані кроки у бажанні бути прогресивнішими аніж National Football League; домінуючий авторитет National Football League; фактори зовнішнього впливу (війни, епідемії/пандемії, глобальні економічні та політичні кризи тощо).

Ключові слова: професійний спорт, ліга, фактори, діяльність, ресурс.

Зв'язок роботи з науковими роботами, планами, темами. Робота виконана в межах НДР ЛДУФК «Теоретико-методичні основи управління тренувальним процесом та змагальною діяльністю в олімпійському, професійному та адаптивному спорті», № державної реєстрації 0116U003167.

Вступ. Упродовж свого розвитку американський футбол, як і весь професійний спорт змінювався під впливом тенденцій, які диктувало суспільство. Все розпочалося в Америці у 1869 році коли між собою зустрілися команди Ратгерського і Прістонського університетів на футбольному полі зіграли у гру, яка схожа на сучасний американський футбол. Її зміст був побудований на основі правил регбі і соккеру, при цьому на поле виходило по 25 футболістів з кожної команди [1, 2].

Сьогодні – це вже зовсім інша гра, що в значній мірі перетворилася на бізнес зі своїми правилами, який приносить мільярдні прибутки щороку. Зокрема, у 2020 році керівна організація американського футболу National Football League (NFL) заробила 8,1 млрд. дол. і стала найприбутковішою лігою професійного спорту у світі. Поза сумнівом, американський футбол – найпопулярніший вид професійного спорту у Північній Америці. Про це свідчить і те, що 27 з 50 клубів, що увійшли до переліку Forbes як найприбутковіші у сезоні 2019/2020 – це клуби NFL. Їхній прибуток склав від 2,2 до 5,5 млрд. дол. [3].

Розглядаючи особливості організаційної структури американського футболу, варто зазначити, що NFL впродовж свого існування завжди залишалася на вершині, фактично монополізуючи ринок американського футболу у Північній Америці. Проте, в той чи інший час інші подібні організаційні структури намагалися конкурувати з нею, створюючи власні команди, чи переманюючи гравців з самої NFL. Окремі з них були навіть досить успішними, проте витримувати цю конкуренцію тривалий час не вдавалося поки жодній з них [2, 4, 5].

Отже, цікавим і актуальним видається з'ясування ключових факторів появи на ринку американського футболу Північної Америки різних

організаційних структур в тому чи іншому часовому проміжку та виявлення ключових механізмів стійкості NFL по відношенню до них.

Мета дослідження – виявити особливості утворення організацій американського футболу у Північній Америці в різні часові проміжки, фактори їх успіхів та невдач.

Матеріал та методи дослідження. Основним матеріалом, на якому базувалося проведення дослідження були дані Інтернет-мережі, офіційних сайтів організацій американського футболу та офіційних рейтингів журналу Forbes. Для реалізації сформульованої мети нами використовувалися такі методи досліджень: аналіз та узагальнення даних; теоретична інтерпретація та пояснення; аналіз документальних матеріалів.

Результати дослідження та їх обговорення. Офіційною датою створення NFL вважається 1920 рік. На той час вона об'єднала 11 команд, сьогодні ж їх кількість зросла до 32. Це свідчить про те, що футбол поступово популяризувався і постійно зростала кількість професійних футболістів, які об'єднувалися у команди, що приєднувалися до NFL. Упродовж 20-30-х років організаційна структура ліги стабілізувалася і набула більш формального характеру. В 1934 році NFL торкнулися процеси глобалізації. Якщо спершу команди локалізувалися в маленьких місцях, то в цей період почали перебиратися до мегаполісів. Розвиток ліги набував обертів: було проведено перший драфт (1936 р.), а далі – перші великі контракти із телебаченням (1939р.). Проте початок 40-х років став для NFL дещо кризовим, оскільки США вступили у Другу світову війну і значну кількість гравців збирали на фронт. Матчі продовжували проводитися, проте закономірно, що їх популярність суттєво знизилася. Вже у 1944 році NFL зіштовхнулася з першим своїм конкурентом All-American Football Conference (AAFC) [4]. Спершу керівництво NFL не сприймали серйозно новоствореного конкурента, проте AAFC насправді мали декілька важливих «козирів» перед «старожилами», в тому числі:

- загалом AAFC володіла більшим фінансовим ресурсом, оскільки власники її команд були суттєво заможнішими від своїх колег з NFL;
- більшість футбольних «зірок» з університетів США були у складі AAFC. Окрім того «зірки», які повернулися з фронту також масово приєднувалися до новоствореної організації;
- AAFC зайняла ключову територію США, запустивши свої команди в такі штати як Каліфорнія і Флорида. NFL, своєю чергою, залишалася в межах північного сходу країни.

Варто зазначити, що перша гра, яку провела AAFC збрала понад 60 тис. глядачів на трибунах, тоді як в NFL навіть не наближалися до такої кількості. Водночас, такий успіх новоствореної

організації у першому ж сезоні супроводжувався суттєвими фінансовими збитками. Фактично жодна (окрім однієї) команда AAFC не змогла покрити видатків. NFL, своєю чергою також не була успішною в цьому плані. Лише одна команда в її складі змогла отримати прибуток у цьому сезоні. Це все пояснювалося надмірно високою заробітною платою гравців. Така собі війна між організаціями за «зіркових» гравців фактично призвела до збитковості обидвох. Таке протистояння тривало до 1949 року, проте обидві організації фактично були на межі банкрутства. В цей рік керівництво NFL та AAFC прийняли адекватне рішення об'єднатися [1, 2]. Три команди AAFC («Cleveland Browns», «San Francisco 49ers» та «Baltimore Colts»), при цьому перейшли повним складом до NFL, гравці інших – приєдналися до складів існуючих команд ліги. Нова ліга отримала назву Національно-Американська футбольна ліга, проте ця назва затрималася лише на 4 місяці, в подальшому NFL просто навала існуючі конференції – Національною та Американською, щоб проявити повагу до своїх конкурентів [4, 5].

Фактично 10 наступних років NFL продовжувала монополізувати ринок американського футболу, нарощуючи свою силу. При цьому, зважаючи на відсутність конкурентів, Ліга суттєво знизила заробітню плату спортсменам, що позитивно позначилося на її доходах. У сусідній Канаді функціонувала Канадська футбольна ліга (CFL), проте її складно було вважати конкурентноспроможною на фоні з NFL [2, 5].

Проте, вже в 1959 році ситуація кардинально змінюється. Нафтовий магнат Ламар Хант і його друг Бад Адамс зробили спробу купити команду «Chicago Cardinals» і перевезти її в Даллас. Водночас NFL не планувала розширення і відмовила їм у цьому. Спроба чоловіків купити хоча б частину якогось клубу в Лізі також не була успішною. Тоді вони вирішили створити власну організацію. На арені з'являється новий конкурент – American Football League (AFL) [4].

Нова організація повинна була стартувати у 1960 році у складі восьми команд. При цьому керівництво NFL не бажаючи знову змагатися на цій арені, запропонувало Ламару Ханту приєднатися, створивши команду в Техасі. Проте, останній відхилив цю пропозицію і почав розвивати власну організацію. Тоді NFL заручившись підтримкою своїх прихильників і використавши усю свою впливовість намагалася вести політику повного ігнору. Вона переконала медіа гігантів не звертати увагу на нову лігу. AFL було досить складно в таких умовах, проте у її керівному складі не бракувало ентузіазму: багаті власники були готові витратити великі кошти, щоб проштовхнути свій проект [1].

Зокрема, шукаючи шляхів реалізації AFL зробила наступні кроки:

- почала займати міста, у яких не було команд NFL («Chargers» були перебазовані з Лос-Анджелесу в Сан-Дієго, а «Texans» з Далласа в Канзас-Сіті). Це дозволяло місцевим жителям отримати «рідну» футбольну команду, а AFL, відповідно, розширити коло вболівальників;
- в 1965 році AFL вдалося підписати досить вагомий контракт із телекомпанією NBC на 36 млн. доларів. Це вивело AFL на новий рівень фінансових можливостей.

NFL отримала нового серйозного конкурента і знову повинна була вживати заходів для боротьби за свою монополію. «Бої» здебільшого проводилися знову в напрямку завоювання кращих гравців. Отже в силу вступили знову зарплатні важелі. До прикладу квотербек з університету Алабами Джо Намат був обраний на драфті NFL командою «St. Louis Cardinals», проте відмовився підписати з ними контракт, натомість уклавши угоду з командою «New York Jets» із AFL. При цьому клуб повинен був платити йому 427 тис. доларів, що на той час вважалося космічною сумою.

Тобто на той час робота обох Ліг була спрямована на переманювання кращих гравців у свої команди якомога більшими у фінансовому плані контрактами. Проте, так не могло тривати довго, адже, якими б багатими не були власники клубів в NFL та AFL, а їхні ресурси також вичерпувалися і справа ставала все менш рентабельною. Один з генеральних менеджерів команди NFL «Dallas Cowboys» Текс Шремм ініціював таємні переговори з керівництвом AFL, на яких було прийнято рішення щодо злиття двох організацій. Це відбулося у 1966 році [2, 5]. В договорі йшлося про те, що обидві ліги зобов'язуються організувати для початку 24 команди в новій організації і в подальшому (до 1970 р.) розширити її до 28. Окрім того усі команди, згідно договору не змінювали місця локалізації, залишаючись у своїх містах. Обидві Ліги також зобов'язувалися проводити один спільний драфт. Включно до 1969 року NFL та AFL проводили власний чемпіонат, а їх чемпіони зустрічалися у фінальному матчі – Супербоулі, що досі актуально. Ключовим пунктом домовленості було те, що AFL в повній мірі визнає єдиним легітимним керівництвом NFL в новій організації.

Фінальним стало рішення Конгресу США щодо законності об'єднання двох Ліг, яке мало позитивний характер. Цікавим фактом є те, що комісіонер NFL розпорядився створити нову команду в Луїзіані на честь цього рішення (конгресмен і сенатор представляли цей штат у суді) [4].

Отже, об'єднання NFL та AFL в 1970 році – це важливий крок у розвитку американського фут-

болу в США. З того часу NFL набула тієї форми та вигляду у якій функціонує до сьогодні.

Фактично до 2018 року NFL знову монополіст у сфері американського футболу, її прибутки непомірно зростають від сезону до сезону. Американський футбол поза сумнівом – найпопулярніша гра у США. Проте, зростання популярності з іншого боку розширює і коло зацікавлених ним. Зростає кількість бажаючих займатися американським футболом, відповідно з'являється багато нових талановитих футболістів. Розширюється і коло тих осіб, які хотіли б створювати і власні організації такого ж плану як NFL. Тобто останній все складніше стає контролювати свій ринок. Упродовж 70–80-х років ХХ століття було ще кілька спроб створити нові організації, які б розвивали американський футбол, зокрема World Football League (WFL), яка зіграла лише два сезони у 1974 та 1975 роках та United State Football League (USFL), що провела три сезони: з 1983 по 1985 рік. Обидві зазнали суттєвих фінансових втрат і розпалися [5].

Нестійким виявився і проект Xtreme Football League (XFL), який первинно був організований у 2001 році Міжнародною федерацією боротьби (WWF) на чолі з Вінсом МакМахоном та телекомпанією NBC (Форрест Б. Фриц Б., Мюррей К.). Планувалося, що матчі XFL будуть проводитися одразу після завершення сезону NFL. В них було менше правил, а отже гра була жорсткішою. Окрім того, цікавим є те, що в лізі використовувалися системи Skycams, тобто на гравцях під час ігор розміщувалися невеликі камери з мікрофонами, що дозволяло проводити з ними інтерв'ю безпосередньо під час ігор. Окрім того чарлїдинг був вагомою частиною футбольних матчів [6, 7]. Загалом XFL орієнтувалася не стільки на спортивний, як на розважальний ефект для глядача. Багато в чому американський футбол тут був схожий на професійну боротьбу. Особливим футбольним талантом гравці XFL не відрізнялися. Ліга об'єднувала вісім команд, що були розподілені на дві конференції. Водночас всі команди XFL були власністю WWF та NBC, тоді як в NFL кожна команда належить різним власникам. Лише один сезон вдалося провести новоствореній організації. Варто вказати на те, що перші ігри користувалися досить високим рівнем популярності, проте показники відвідуваності дуже швидко знизилися і XFL закрилася після першого ж сезону [8].

Проте після 17-річної паузи у 2018 році було оголошено про повернення XFL у 2020 році. Нова компанія Вінса МакМахона Alpha Entertainment займалася просуванням Ліги на ринок американського футболу. Власник готовий був інвестувати понад 500 млн. доларів в оновлений проект. Деяко зміненими були ключові напрямки діяльності XFL,

зокрема чарлідери більше не були частиною футбольного шоу, також нововведенням стало скорочення часу проведення матчів – від більш як 3 год до 2,5 год. Окрім того оновлена Ліга прагнула залишатися поза політикою і забороняла своїм гравцям висловлювати будь які політичні протести під час матчів.

Нова XFL мала кілька переваг, які повинні були дозволити їй витримати конкуренцію з NFL [9, 10], в тому числі:

- розташування команд. Вісім команд ліги розташовані у великих містах з населенням не менше 2,9 млн. осіб;
- кошти. Як мінімум 500 млн. дол. для первинного розвитку упродовж трьох років;
- надійне керівництво. Комісіонер XFL Олівер Лак – професійний гравець в минулому, колишній виконавчий президент NCAA, також був президентом ліги/проекту NFL Europe і це ще не увесь послужний список;
- склад гравців. До XFL запрошувалися «зіркові» ветерани американського футболу, які встигли стати кумирами для багатьох, проте в той чи інший час залишили спортивну кар'єру. Окрім того у складі команд залучалися талановиті футболісти, які щойно завершили навчання в школах і не планували вступати до коледжів (в NFL обов'язковою умовою є пауза у 3 роки після школи перед вступом у професіонали). До новоствореної ліги також легше потрапити європейцям, які представляють незначний інтерес для NFL сьогодні;
- «дружні» стосунки з NFL. Керівництво XFL не прагнуло конкурувати з «консервативним гігантом американського футболу». Їх стратегія будувалася на тому, щоб не «плутатися під ногами», а лише брати, те що не цікавило NFL. Водночас тут є досить багато підводних течій і складно сказати чи на практиці обом лігам було б під силу не схрещувати свої інтереси.

Загалом у 2020 році, який був навіть неповним сезоном для XFL їм вже вдалося заробити близько 20 млн. дол., що досить непогано для початкових кроків [10]. Проте вже в квітні цього ж року ліга оголосила про банкрутство. Це безпосередньо пов'язано із пандемією COVID-19 і введеними майже в усьому світі обмеженнями фактично в усіх сферах. Неможливість проводити матчі дуже швидко привела XFL до значних втрат. Вінс Мак-Мен був готовий фінансувати лігу і навіть продав більше 3 млн. своїх акцій в різних компаніях, щоб підтримувати її, проте форс-мажорні обставини змусили його прийняти рішення про припинення проекту [11].

Станом на серпень 2020 року XFL за 15 млн. доларів викупив відомий американський актор Двейн Джонсон [12], проте поки немає інформації про наступні кроки у її розвитку.

Паралельно із NFL та XFL упродовж 2018-2019 років діяв і ще один проект пов'язаний із професійним американським футболістом – Alliance of American Football (AAF). Ліга була заснована продюсером Чарлі Еберсоллом і колишнім генеральним директором деяких клубів NFL Біллом Поліаном [3, 13].

Організаційна структура цієї ліги була аналогічною XFL: вісім команд, які є власністю самої ліги. На перспективу AAF все ж планувала продаж своїх франшиз приватним власникам. Команди формувалися в основному з гравців NCAA, які не потрапили до складів клубів NFL. Перевагами цієї організаційної структури повинно було стати використання новітніх технологій у грі і різноманітних мобільних додатків для постійної участі глядачів. Окрім того планувалося, що телетрансляції матчів будуть скорочені як і в XFL до 2,5 год в основному за рахунок зменшення кількості реклами на 60% порівняно з NFL. Водночас інший фактор – а саме розташування команд у невеликих містах – не сприяло залученню великої аудиторії глядачів і відповідно отриманню бажаних прибутків. До всього AAF поспішала випередити XFL на футбольній арені і стартувати першою, тому не все було продумано належним чином і в ліги не було достатньо конкурентних переваг для боротьби на цьому ринку. Керівництво AAF планувало, що в якийсь момент організація стане частиною NFL, а саме її фарм-лігою. Окремі переговори між лігами все ж відбувалися. Планувалося, що треті складі команд NFL будуть переходити в AAF з тренувально-змагальною метою, щоб набувати кращої форми, а потім повертатися назад. Були спроби навіть внести зміни до колективної угоди NFL, щодо виплат останньою компенсацій і страхування цим спортсменам у випадку отримання травм. Проте Асоціація гравців NFL їх не підтримала. Загалом NFL не підтримала цього проекту і AAF зазнала значних збитків.

У підсумку Ліга втратила близько 88 млн. доларів. За проведений сезон її прибуток склав всього 12 млн. на противагу 100 млн. власних витрат. Більше того, цей процес був пов'язаний із судовим розглядом, щодо юридичної чинності окремих дій Ліги, в якому окремі дії керівництва було визнано неправомірними. Зважаючи на ці фактори в 2019 році AAF оголосила про закриття.

Упродовж усієї історії професійного американського футболу на території Америки функціонувало кілька організацій, які прагнули його розвивати і паралельно збагачуватися при цьому. Зокрема першою і єдиною, яка до сьогодні успішно утримується на цій арені є National Football League [14]. Конкуренцію їй в той чи інший час пробували скласти All-American Football Conference, American

Football League, World Football League, United State Football League, Xtreme Football League, Alliance of American Football.

Загалом розгляд окремих фактів з історії професійного американського футболу у плані діяльності керівних структур дозволяє виділити ключові фактори їх появи, розвитку та подальшого закриття.

Отже до чинників, які сприяли утворенню та просуванню конкурентних до NFL організацій варто віднести:

- зростання популярності американського футболу на території США;
- поява на ринку великої кількості футболістів, які з тих чи інших причин не потрапляли до складів команд NFL («другосортність» європейських гравців, вікові обмеження: після завершення школи ще протягом трьох років спортсмени не могли вступити в лігу тощо);
- поява ентузіастів, які мали значні фінансові ресурси і бажання вкладати їх в спортивні проекти;
- технологічний прогрес, який дозволяє розширювати можливості розвитку американського футболу. При цьому, варто зазначити, що NFL достатньо консервативна в цьому плані і дуже поступово приймає будь які зміни. Цим користувалися новостворені організації, які фактично одразу пропонували споживачу новоформатний, високотехнологічний футбол.

Водночас, виходячи на футбольний ринок новостворені організації завжди зазнавали краху. Фактори, які спричиняли до деградації кожної з існуючих ліг з одного боку відрізнялися, проте мали спільне коріння. Зокрема узагальнюючи можна виділити наступні:

- неналежне розподілення фінансових ресурсів в середині ліги. Більшість організацій банкрутували через надмірно високі заробітні плати гравцям та непродумані належним чином джерела доходів;
- не виправдані кроки у бажанні бути прогресивнішими аніж NFL. До прикладу XFL, створена у 2001 році пропонувала глядачам надмірно багато різнопланового насильства, що поступово стало однією з причин зниження відвідуваності матчів;
- домінуючий авторитет NFL. Діючий монополіст загалом погано сприймав будь які прояви

конкуренції і усіма можливими способами намагався позбутися її. Більшість організацій, які пробували конкурувати з NFL тримались на футбольному ринку від одного до кількох сезонів. Пізніше, не без «допомоги» останньої вони або оголошували про припинення діяльності (World Football League, United State Football League, Xtreme Football League, Alliance of American Football) або ж ставали частиною гіганта американського футболу (All-American Football Conference, American Football League);

- фактори зовнішнього впливу. (війни, епідемії/пандемії, глобальні економічні та політичні кризи тощо).

До сьогодні жодній із конкуруючих організацій не вдалося скласти повноцінну і довготривалу конкуренцію NFL. Остання на теперішньому етапі залишається монополістом в цій сфері. Її статки непомірно зростають і навіть критичні форс-мажорні обставини світового рівня (як до прикладу світові війни, пандемія COVID-19 тощо) не знижують її авторитету і можливостей.

Заключення. Упродовж усього періоду свого становлення та розвитку американський футбол поступово набував усіх характерних ознак бізнесу. В розвиткові керівних організацій, які в той чи інший час створювалися (AAFC, AFL, WFL, USFL, XFL, AAF) і намагалися захопити футбольний ринок спостерігалися конкурентні стосунки з NFL. Ключовими факторами утворення організацій американського футболу на території США були: зростання популярності цього виду спорту; велика кількість спортсменів, які прагнули розвиватися у цьому виді спорту, проте не могли пробитися до NFL; поява ентузіастів зі значними фінансовими ресурсами, які прагнули вкладати їх у футбольні проекти і водночас нарощувати на цьому власний ресурс, технологічний прогрес, зокрема у футболі.

При цьому рано чи пізно кожна з організацій зазнавала поразки за тих чи інших обставин, здебільшого фінансової, а NFL при цьому залишалася і залишається монополістом у футбольному бізнесі.

Перспективи подальших досліджень. Планується провести аналогічне дослідження щодо особливостей конкурентних стосунків керівних організацій у інших ігрових видах професійного спорту (баскетболі, хокеї, бейсболі тощо), що розвиваються на території США.

References

1. Game history. American football. [Internet]. ISPORT; 2010. [cited 2020 Sep 5]. Available from: <https://isport.ua/other/gaming/607915-istoriya-igry-amerikanskij-futbol>
2. Schulian J. *Football: great writing about the national sport*. NY: a special publication of the Library of America; 2015. 319 s.
3. Cody B. Most valuable sports franchises 2020: Cowboys top world at \$5.5 billion, NFL features 27 of top 50 teams [Internet]. CBSSPORTS; 2020. [cited 2020 Sep 2]. Available from: <https://www.cbssports.com/>

nfl/news/most-valuable-sports-franchises-2020-cowboys-top-world-at-5-5-billion-nfl-features-27-of-top-50-teams/

4. Hail M. NFL Origins. New achievements and the first serious competitor [Internet]. TRIBUNA; 2019. [cited 2020 Sep 7]. Available from: <https://ua.tribuna.com/tribuna/blogs/englishfootball/2513730.html>
5. American football - American football. Vikipediya. [Internet]. 2014. [cited 2020 Sep 7]. Available from: https://ru.qwe.wiki/wiki/American_football#Leagues_and_tournaments
6. Forrest B. *The long bomb: how the XFL became the biggest television fiasco*. NY: Crown Publishing; 2002.
7. Frits B, Myurrey K. *Between the Ropes: Greatest Triumphs and Failures of the Struggle*. ECW Press; 2006.
8. XFL (2020) - XFL (2020). Vikipediya. [Internet]. 2019. [cited 2020 Sep 1]. Available from: [https://ru.qwe.wiki/wiki/XFL_\(2020\)](https://ru.qwe.wiki/wiki/XFL_(2020))
9. XFL will be like MLS. And so everything will be great for it [Internet]. first&goal. 2019. [cited 2020 Sep 2]. Available from: <https://firststandgoal.ru/2019/06/xfl-will-be-awesome/>
10. Seifert K. How the XFL came crashing down, and what its collapse means for the future of spring football [Internet]. ESPN; 2020. [cited 2020 Sep 2]. Available from: https://www.espn.com/xfl/story/_/id/29297846/how-xfl-came-crashing-its-collapse-means-future-spring-football
11. XFL files for bankruptcy. The league is up for sale [Internet]. first&goal; 2020. [cited 2020 Sep 10]. Available from: <https://firststandgoal.ru/2020/04/xfl-files-for-bankruptcy/>
12. Actor Dwayne Johnson bought the American Football League for \$ 15 million [Internet]. Inventory news; 2020. [cited 2020 Sep 8]. Available from: <https://investory.news/aktor-dvejn-dzhonson-vikupiv-ligu-amerikanskogo-futbolu-za-15-miljoniv/>
13. American Football Alliance. Vikipediya [Internet]. 2018. [cited 2020 Sep 7]. Available from: https://ru.wikipedia.org/wiki/Альянс_американского_футбола
14. History of the National Football League. Wikipedia [Internet]. 2018. [updated 2020 Aug 20; cited 2020 Sep 9]. Available from: https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_the_National_Football_League

УДК 796.333.7[325.456:005.332.4

МОНОПОЛИЯ И КОНКУРЕНЦИЯ В АМЕРИКАНСКОМ ФУТБОЛЕ В ИСТОРИИ И СОВРЕМЕННОСТИ

**Хименес Х. Р., Брискин Ю. А., Питын М. П.,
Глухов И. Г., Дробот К. В.**

Резюме. National Football League на протяжении своего существования вела достаточно жесткую политику в отношении своих конкурентов на футбольном рынке. В то же время, в истории развития американского футбола все же наблюдаются попытки организовать конкурирующие структуры, которые были более или менее успешными.

Цель исследования – выявить особенности образования организаций американского футбола в Северной Америке в разные временные промежутки, факторы их успехов и неудач.

Методы исследования: анализ и обобщение данных; теоретическая интерпретация и объяснение; анализ документальных материалов.

Выявлено, что на протяжении становления и развития американского футбола на территории США, кроме самой National Football League еще шесть организаций пытались развивать американский футбол в то или иное время. Среди них: All-American Football Conference, American Football League, World Football League, United State Football League, Xtreme Football League, Alliance of American Football. Большинство новых лиг не выдерживали бескомпромиссной финансовой борьбы за высококлассных спортсменов, однако созданные в XXI веке XFL и AAF потерпели поражение из-за мероприятий во время пандемии COVID-19 в том числе и отмену игровых сезонов.

Ключевыми факторами образования организаций, которые стремились развивать американский футбол на территории США (кроме National Football League) были: рост популярности вида спорта; большое количество спортсменов, которые стремились развиваться в этом виде спорта; появление энтузиастов со значительными финансовыми ресурсами, которые стремились вкладывать их в футбольные проекты; технологический прогресс, в частности в футболе. Однако ни одна из них не удержалась долго в футбольном бизнесе проиграв конкуренцию National Football League. Причинами этого было: ненадлежащее распределения финансовых ресурсов внутри лиг; неоправданные шаги в желании быть прогрессивнее, чем National Football League; доминирующий авторитет National Football League; факторы внешнего воздействия (войны, эпидемии / пандемии, глобальные экономические и политические кризисы и т.д.).

Ключевые слова: профессиональный спорт, лига, факторы, деятельность, ресурс.

UDC 796.333.7[325.456:005.332.4

Monopoly and Rivalry in American Football in History and Nowadays**Khimenes Kh., Briskin Yu., Pityn M., Hluhov I., Drobot K.**

Abstract. Professional sports leagues today are trying to increase their income and looking for new sources for this. In the United States, most leagues in one sport are monopoly structures. Considering the National Football League in this context, it is worth noting its rather strict policy towards possible competitors at the football market. At the same time, throughout the history of American football, there have been attempts to organize competing structures that have been more or less successful.

The purpose of the study was to identify the features of the formation American football organizations in North America at different times, the factors of successes and failures.

Material and methods. The main material on which the study was based was data from the Internet, official websites of American football organizations and official ratings of Forbes magazine. To achieve the stated purpose, we used the following research methods: data analysis and generalization; theoretical interpretation and explanation; analysis of documentary materials.

Results and discussion. The study results showed that during the formation and development of American football in the United States, except for the National Football League, six other organizations tried to create competition for it at one time or another. Among them were All-American Football Conference, American Football League, World Football League, United State Football League, Xtreme Football League, and Alliance of American Football. All these organizations generally sought to be better than National Football League through more progressive steps towards the development of football, but the conservatism of the National Football League always allowed it to remain the winner. Most of the newly formed leagues could not withstand the uncompromising financial struggle for high-class athletes, but the XFL and AAF, which was created in the 21st century, were defeated by precautionary measures during the COVID-19 pandemic and the game seasons were canceled.

Conclusion. The key factors formation of organizations that sought to develop American football in the United States (except the National Football League) were: the growing popularity of this sport; a large number of athletes, who aspired to develop in this sport, but could not do it in National Football League; the emergence of enthusiasts with significant financial resources, who sought to invest in football projects and at the same time increase their own resources; technological progress, in particular in football. However, none of these organizations stayed long in the football business and lost to the National Football League. The reasons for this were: improper distribution of financial resources in the middle of the leagues; unjustified steps in the desire to be more progressive than the National Football League; the dominant authority of the National Football League; external factors (wars, epidemics / pandemics, global economic and political crises, etc.).

Keywords: professional sport, league, factors, activity, resource.

The authors of this study confirm that the research and publication of the results were not associated with any conflicts regarding commercial or financial relations, relations with organizations and/or individuals who may have been related to the study, and interrelations of coauthors of the article.

Стаття надійшла 12.09.2020 р.

Рекомендована до друку на засіданні редакційної колегії після рецензування